

Aday Öğretmenlerin Okul Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması¹

Mevlüt KARA²

Fatih

BOZBAYINDIR

Gaziantep University
Turkey

Gaziantep University
Turkey

Makale geliş tarihi: 02.12.2019

Makale kabul tarihi: 02.12.2019

Özet: Okulun hedeflere ulaşmasında en önemli unsur öğretmendir. Özellikle öğretmenlik mesleğine yeni başlayan aday öğretmenlerin okula yönelik tutumlarını etkilemesi bakımından okula ilişkin düşüncelerini ve yükledikleri anlamları ortaya koymak önem arz etmektedir. Bu çalışmada, aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin sahip oldukları düşüncelerin metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinin Nizip ilçesinde aday öğretmen yetiştirme sürecine tabi olan 39 aday öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda aday öğretmenler tarafından okul kavramı ile ilgili birbirinden farklı toplam 113 adet metafor üretilmiştir. Bu metaforlardan en yüksek frekansa sahip olanlar ev, fabrika, bahçe ve aile metaforlarıdır. Araştırmada, okul kavramına ilişkin elde edilen metaforlar sırasıyla; farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul, sevgi ve güven ortamı olarak okul, üretim yeri olarak okul, yaşamın bir parçası olarak okul ve bilgi ve kazanım yeri olarak okul kategorilerinde toplanmıştır.

Anahtar kelimeler: Aday öğretmen, Okul, Metafor.

Bu makaleye atıf yapmak için: Kara, M. & Bozbayındır, F. (2019). Aday Öğretmenlerin Okul Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması, *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 1(1)

¹ Bu çalışma 20-23 Nisan tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde "Aday Öğretmenlerin Okul Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Analizi" başlığı ile sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar-Mevlüt Kara, Gaziantep Üniversitesi, Nizip Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, mevlutkara85@gmail.com

Candidate Teachers' Perceptions of School Concept: A Metaphor Study

Mevlüt KARA³

Gaziantep University
Turkey

Fatih

BOZBAYINDIR

Gaziantep University
Turkey

Received Date: 02.12.2019

Accepted Date: 02.12.2019

Abstract: The most important element in achieving the goals of the school is the teacher. In particular, it is important to reveal the thoughts and the meanings they have attributed to the school in terms of affecting the attitudes of the teachers who are new to the teaching profession. In this study, it is aimed to reveal the opinions of candidate teachers about the concept of school by means of metaphors. Phenomenology, which is one of the qualitative research designs, was used in the study. The study group consists of 39 candidate teachers who are subject to teacher training in Nizip district of Gaziantep in 2015-2016 academic year. The data were collected with a structured interview form prepared by the researchers . The data were analyzed using content analysis method. As a result of the research, a total of 113 metaphors were created by the candidate teachers. The highest frequency of these metaphors are home, factory, garden and family metaphor. In the research, the metaphors obtained about the concept of school are gathered in the categories as follows ; the school as a whole which contains elements of different structure, school as an environment of love and trust, school as a place of production, school as a part of life and school as a place of knowledge and acquisition.

Keywords: Candidate teacher, School, Metaphor.

To cite this article: Kara, M. & Bozbayındır, F. (2019). Candidate Teachers' Perceptions of School Concept: A Metaphor Study, *Anatolian Turk Educational Journal*, 1(1)

³ Corresponding Author-Mevlüt Kara, Gaziantep University, Nizip Faculty of Education, Department of Educational Sciences Turkey mevlutkara85@gmail.com

Giriş

Eğitim; bir ülkenin gelecekteki resmini ortaya koyan ve etkileyen en önemli unsurdur. Bundan dolayı ülkelerin çoğu eğitime büyük yatırımlar yapmaktadır. Eğitimde benimsenen amaçların çoğu eğitim örgütleri olan okullarda gerçekleşmektedir. Sanayi öncesi dönemde baba mesleğini öğrenerek veya usta çırak ilişkisi ile meslek edinilirken, endüstrileşmeyle birlikte meslek edindirme görevi okullara devredilmiştir. Okullar artık ülkelerin insan gücünü yetiştirmede en önemli unsurlarından biri olmuştur (Toker-Gökçe ve Bülbül, 2014). Eğitim örgütlerinin diğer bir önemli temel işlevi, toplumun devamlılığını sağlayacak kültür ve değerlerin aktarılması ve şekillendirmesidir (Şahin, 2013). Eğitim örgütlerinde bu işlevi yerine getiren en önemli örgüt okuldur. Okul; topluma hizmet eden ve bireylerin sosyalleşmesinde, kişilik kazanılmasında ve şekillenmesinde önemli bir rol oynayan, insanları sosyal hayattaki çeşitli rollere hazırlayan önemli bir sosyal sistemdir (Döş, 2013; Ogurlu, Öpengin ve Hızlı, 2015; Karadağ, Cin ve Çiftçi, 2019).

Okul, yaşanan bir alan, bir toplum olmalı, öğrencilere bilinç ve deneyim de kazandırmalıdır (Başar, 2008). Toplumun kendisi için meydana getirdiği bütün şeyler, onun her bir bireyine okul aracılığıyla kazandırılır (Dewey, 2019). Bundan dolayı okul insanların sosyal, kültürel ve mesleki yaşamlarında çok önemli etkilere sahiptir (Cerit, 2006). Okullar, eğitim sisteminin paydaşlarını etkilediği gibi bireyin gelişiminde de büyük rol oynamaktadır (Örücü, 2014). Okullar, öğrenci merkezli olarak öğrencilerinin başarısı için uygun fiziksel ortamları, öğretim araç-gereçlerini ve okulun tüm kaynaklarını, etkili şekilde kullanarak öğrencinin ilgisini çekerek etkili olabilirler (Özdemir ve Sezgin, 2002; Baştepe, 2009).

“Okul nasıl olmalıdır?” sorusu gündemde sürekli yer alan bir tartışma konusudur. Okul kavramıyla ilgili olarak farklı kişiler farklı bakış açıları sunmuştur (Özdemir ve Akkaya, 2013). Okul eğitim sisteminin kara kutusudur. Okullar insanlar gibidir. Hem hepsi birbirlerine benzer hem de hiçbiri diğerine benzemez. Çevreleri, öğrencileri, öğretmenleri ve yöneticileriyle bakımından hiçbir okul birbirine benzemez (Açıkalin ve Özkan, 2015). Okullar ile ilgili olarak benzerlik veya farklılıkları, görüşleri ve anlamları ortaya çıkarmanın bir yolu da metaforlardır.

İnsanlar, birbirlerine duygu, düşünce ve fikirlerini ifade etmek için birçok yöntem ve teknik (konuşma, yazma, resim çizme, şarkı söyleme, beden hareketleriyle tarif etme) kullanırlar (Kart, 2016). Bireyler bir konu ile ilgili aynı şeyi ifade etmek istese de

konuyla ilgili düşüncelerini daha etkili bir şekilde ortaya koymak için çeşitli benzetmelerden faydalanır. İşte bir kavram ya da durumun bireyler tarafından farklı benzerlikler kurularak aktarılmasına metafor denilmektedir (Korkmaz ve Bağçeci, 2013). Metafor kelimesi Grekçe bir kelimedir ve “meta: öte” ve “pherin: taşımak” kelimelerinden meydana gelerek “bir şeyi başka bir şey ile anlatmak” manasında kullanılır (Parın, 2017). Aristo metaforu, anormal bir anlam üreten bir dilsel aktarıma dayanan dilsel bir yapı olarak tanımlamıştır (Schechter vd., 2018). Metafor; aynı özelliklere sahip bir olayı, kavramı veya olguyu başka bir olay, kavram ve olgu ile karşılaştırarak tanımlamanın bir yoludur (Wehmeier, 1993). Metafor, deneyimleri anlama ve deneyimlerdeki rolleri keşfetme konusunda güçlü bir yol sunar (Goldstein, 2005). Bu deneyimleri ve anlamları başkasının anlayacağı şekilde tanımlama metaforlar ile sağlanmaktadır.

Eylemler ve düşüncelerin zihinsel birer imge olmaktan çıkıp kavramsallaşmaları sürecinin yapıtaşları olan metaforlar, dilsel yapılardır (Yalçın ve Enginer, 2012). Metafor, nesnelere benzer özelliklerle karşılaştırmak için kullanılan bir figüratif dil türüdür (Stockton, 2017). Ancak son zamanlarda metaforlar sadece dil açısından değil, bireyin kavramsal düşüncesini ortaya çıkarmada önemli bir yöntem olarak incelenmektedir (Bishop, 2019). Bu özelliği ile metafor; sadece şiirsel hayal gücünün ve retorik gelişimin bir aracı değil, düşünce ve eylemin açıklanmasını da sağlayan araçtır (Lakoff ve Johnsen, 2003).

Morgan’a (1998) göre metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımızı etkileyen bir düşünce biçimi ve dünyayı görme biçimimiz anlamına gelmektedir (Akt: Zembat, Tunçeli ve Akşin, 2015). Metafor ile bilinen, görünür veya fiziksel bir gerçeklik, bilinmeyen, görünmeyen veya manevi gerçekliği tanımlamak için kullanılır (Clarcken, 1997). Metaforlar bir kavramı anlatmak için başka kavramlar kullanmak, anlatımı kuvvetlendirmek, dili zenginleştirmek ve düşünceleri dilsel eylemlere en etkili bir biçimde dönüştürmek için kullanılmaktadır (Yalçın ve Enginer, 2012).

Bowman’a (1996) göre metaforlar gerçeği nasıl yorumladığımızı belirler (Massengill Shaw ve Mahlios, 2011). Kavramların birçoğu ya soyut olduğu yahut tecrübemizde çok belirgin olmadıkları için, onları daha açık terimlerde anladığımız diğer kavramlar aracılığıyla kavramaya ihtiyaç duyulur (Parın, 2017). Bu durumda metaforlar, tanıdık bir kavramla ilgili bilginin başka bir tanıdık konseptle bağlanmasını sağlar (Jensen, 2006). Yani metaforlar; kişinin bilişsel sürecinde bir hareketlenme yaratır ve bireyin zihninin belli bir kavrayış biçiminden başka bir kavrayış biçimine doğru yönelmesini sağlayarak o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanır (Aydoğdu, 2008; Saban, 2008; Saban, 2009).

Metaforlar; nesnelerin, olay ve olguların anlamını adlandırmaya ve genişletmeye; bireylerin söylemek istemedikleri olumlu ve olumsuz tüm hisleri ortaya çıkarmaya; anlamı canlı ve etkili kılmaya; anlamları bir durumdan başka bir duruma dönüştürüp yeni kelimeler ve anlamlar oluşmasını sağlayan önemli araçlardır (Clarcken, 1997; Doğan, 2014; Demirtaş ve Çoban, 2014a; Demirtaş ve Çoban, 2014b).

Okula yüklenen anlamlar; kişilerin dünya görüşünden, mevcut paradigmadan, okulun çevresinde meydana gelen değişimlerden ve okuldan beklentilere göre değişiklik göstermektedir. Bu etkilere bağlı olarak eğitim çalışanlarının okula bakış açısı ve okullara yüklenen anlamlar da değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle eğitim sisteminin en önemli ögesi olacak olan aday öğretmenlerin okula yükledikleri anlamların ortaya çıkarılması eğitimde hedef belirleme ve süreçleri yönetmede yardımcı olacaktır. Bundan dolayı gelecekte eğitime yön verecek ve yönetecek aday öğretmenlerin okula yükledikleri anlamları somut bir şekilde ortaya koymak önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı, aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin sahip oldukları düşünceleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda araştırmada aday öğretmenlerin daha önce bir okulda öğretmenlik yapma veya yapmama durumlarına göre de bu düşüncelerin nasıl bir dağılım gösterdiği ortaya konmuştur. Bu genel amaç çerçevesinde üç alt probleme yanıt aranmıştır:

1. Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar nelerdir?
2. Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
3. Oluşturulan kavramsal kategoriler katılımcıların daha önce herhangi bir okulda öğretmenlik yapma veya yapmama durumuna göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi ve geçerlik-güvenirlilik hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin sahip oldukları düşüncelerin metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılması amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden biri olan *olgubilim (fenomenoloji) deseni* kullanılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguları (örneğin; olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi) araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinin Nizip ilçesinde aday öğretmen yetiştirme sürecine tabi olan 39 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmada gözlem birimlerinin belli niteliklere sahip kişiler, nesnelere ya da durumlardan oluştuğu ve örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimlerin (nesnelere, olaylar vb.) örnekleme alındığı örneklem türüdür (Büyüköztürk vd., 2013). Bu araştırmada, örnekleme alınan 39 öğretmen için “aday öğretmen yetiştirme sürecinde olma” ölçütü kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan aday öğretmenlerin bazı demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcı Aday Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Erkek	16	41
	Kadın	23	59
Yaş	20-25 arası	23	59
	26-30 arası	12	31
	31 ve üstü	4	10
Branş	Okul öncesi	4	10
	Sınıf öğretmeni	5	13
	Branş öğretmeni	30	77
Daha önce herhangi okulda öğretmenlik yaptınız mı?	Evet	22	56
	Hayır	17	44
Toplam		39	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan aday öğretmenlerin 16’sı erkek, 23’ü ise kadındır. Katılımcıların yarısından fazlası 20-25 yaş aralığındadır. Aynı zamanda 31 yaş ve üstü 4 öğretmenin varlığı da göze çarpmaktadır. Yine öğretmenlerin yarısından fazlası (% 77) branş öğretmenidir. Öte yandan katılımcılardan 22’sinin daha önce bir okulda öğretmenlik yaptığı, 17’sinin ise herhangi bir okulda öğretmenlik yapmadığı görülmektedir.

Verilerin toplanması

Bu araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Oluşturulan bu formda öncelikle araştırmanın amacı açık bir biçimde ortaya koyulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda metaforlar hakkında kısaca bilgi verilmiş ve aynı zamanda metaforların daha iyi anlaşılması için bir metafor örneği de forma eklenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak “Okulu, canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense

mecazi olarak nelere benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” soruları sorularak bu sorulara verilecek cevaplarda bütünlük sağlanması amacıyla formda “Okul gibidir. Çünkü” yazılı olan kısımları doldurmaları istenmiştir. Aynı zamanda katılımcıların demografik özelliklerini belirlenmesi amacıyla oluşturulan bir bölüm de bu formda yer almıştır.

Araştırmanın verileri, birinci araştırmacı tarafından 2015-2016 eğitim öğretim yılında aday öğretmenlik sürecini Gaziantep’in Nizip ilçesinde geçiren öğretmenlere yönelik olarak verilen seminer çalışması sırasında toplanmıştır. Oluşturulan formlar aday öğretmenlik sürecinin son bölümünde bulunan 39 aday öğretmene dağıtılarak bir ders saati içerisinde doldurmaları istenmiştir. Bu yolla elde edilen veriler araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen ham verilerin analiz edilebilmesi için öncelikle doldurulan formların üzerindeki bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Öncelikle elde edilen veriler üzerinden çalışmada elde edilen metaforların bir listesi yapılmıştır. Bu liste oluşturulurken katılımcı aday öğretmenlerin ortaya koydukları metaforu açıklama şekilleri ile ifade edebilme becerileri incelenmiştir. Bu işlem sırasında belirtilen metafor ile metafor sebebinin birbiriyle uyum göstermediği görülen 6 metafor analiz aşamasında elenmiştir. Bu listeleme işleminin sonunda metaforların ortaya konulma sıklığı (f) ve yüzdeleri de (%) ortaya konulmuştur (Tablo 2). Yapılan listeleme sonucunda 39 aday öğretmen tarafından 113 farklı metafor üretildiği görülmüştür. Daha sonra katılımcılar tarafından ortaya konan metaforların sahip oldukları ortak özellikler bakımından incelenmesi amacı ile kategori geliştirme aşamasına geçilmiştir. Kategoriler belirlenirken okul metaforuna ilişkin literatür (Saban, 2008; Doğan, 2014; Ateş, 2016) incelenmiş ve elde edilen metaforlara uygun 11 kategori oluşturulmuştur. Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar incelenerek, metaforların konusu ve metaforla ilgili açıklamalar dikkate alınarak çeşitli kategoriler altında gruplandırılmıştır (Tablo 3). Bu aşamada her kategoride yer alan yüksek frekanslı metaforlara ilişkin betimleyici ifadeler de yer verilmiştir. Doğrudan alıntılara yer verilirken ise öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmıştır. Aynı zamanda kategorilere ilişkin frekans ve yüzdeler de ortaya konmuştur. Son olarak araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak kategoriler öğretmenlerin daha önce bir okulda öğretmenlik yapma ya da yapmama durumuna göre yeniden düzenlenmiş ve metafor sayıları ile yüzdeleri belirlenmiştir (Tablo 4).

Geçerlik ve güvenilirlik

Nitel bir araştırmada, toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bakımdan mevcut araştırmada veri analizi sürecinin nasıl yürütüldüğünün açıklanması ve araştırmada elde edilen verilerin metaforların ayrıntılı listelerine yer verilmesi geçerliğin sağlanması açısından önemlidir. Aynı zamanda her kategoride yer alan yüksek frekanslı metaforlara ilişkin betimleyici ifadelere yer verilmesi de geçerlik açısından önemlidir. Araştırmada geçerliğin sağlanması açısından önemli bir diğer yöntem de amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yönteminin kullanılmasıdır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için ise araştırmada ulaşılan 11 kavramsal kategori altında yer alan metaforların söz konusu kategoriyi temsil etme durumunu teyit etmek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaçla Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesinde görev yapan iki öğretim üyesine söz konusu kategoriler altında yer alan metaforların o kategoriyi ne ölçüde temsil edip etmediğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda yeniden bazı düzeltmeler yapılmıştır. Aynı zamanda araştırmada veri kaynağı olan aday öğretmenlerin açık bir şekilde tanımlanması ve demografik özelliklerinin sunulması da güvenilirlik açısından önemlidir.

Bulgular

Bu bölümde aday öğretmenlerin “okul” kavramı ile ilgili oluşturdukları metaforlara, bu metaforlarla ilgili kavramsal kategorilere ve bu kategorilerin özelliklerine yer verilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin cümlelerinden alıntılar da yapılmıştır. Son olarak, oluşturulan kavramsal kategoriler aday öğretmenlerin daha önce herhangi bir okulda öğretmenlik yapma ya da yapmama durumuna göre karşılaştırılmıştır.

Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar

Araştırmanın birinci alt amacına uygun olarak elde edilen verilerin analizi sonucunda aday öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar, metaforların frekansları ve yüzdeleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Aday Öğretmenlerin Okul Kavramı Hakkında Oluşturdukları Metaforlar

Okul metaforu	f	%	Okul metaforu	f	%	Okul metaforu	f	%
Ev	13	6,5	Akvaryum	1	0,5	Sergi	1	0,5
Fabrika	9	4,5	Kast sistemi	1	0,5	Ağaç	1	0,5
Bahçe	8	4	Yelkovan	1	0,5	Lokanta	1	0,5
Aile	7	3,5	Mecburi istikamet	1	0,5	Mimar	1	0,5
Hayat/Yaşam	6	3,0	Çarkın dişleri	1	0,5	Saat	1	0,5

Uzun bir yolculuk	6	3,0	Yağmur yüklü bulut	1	0,5	Dost	1	0,5
Tiyatro salonu	5	2,5	Demirci dükkanı	1	0,5	Tarla	1	0,5
Mozaik	5	2,5	Kalem	1	0,5	Karınca yuvası	1	0,5
Yuva	5	2,5	Kalkan	1	0,5	Boş A4 kağıdı	1	0,5
Gökyüzü	4	2,0	Dünya	1	0,5	Sahne	1	0,5
Gökkuşağı	4	2,0	Ataç	1	0,5	Devlet dairesi	1	0,5
Toprak	3	1,5	Güneş koruyucu	1	0,5	Araç	1	0,5
Sosyal bir kurum	3	1,5	Tarak	1	0,5	Şirket	1	0,5
Merdiven (basamağı)	3	1,5	Oyun parkı	1	0,5	Lego	1	0,5
Beyaz renk	3	1,5	Gezegen	1	0,5	Yemek	1	0,5
Lunapark	3	1,5	Mutfak	1	0,5	Marangoz	1	0,5
Bal peteği	2	1,0	Kafe	1	0,5	Uyku	1	0,5
Orman	2	1,0	Mevsim	1	0,5	Galaksi	1	0,5
Güneş	2	1,0	Postane	1	0,5	Renk kartelası	1	0,5
Kuş(un kanadı)	2	1,0	Panzehir	1	0,5	Renkli kalemler	1	0,5
Otobüs	2	1,0	Papağan	1	0,5	Uçurtma şenliği	1	0,5
Bilgi/ilim yuvası	2	1,0	Geniş yelpaze	1	0,5	Vatan	1	0,5
Yarış pisti	2	1,0	İnşaat	1	0,5	Kitap	1	0,5
Laboratuvar	2	1,0	Projeksiyon	1	0,5	Google	1	0,5
Sanat atölyesi	2	1,0	Müebbet ceza	1	0,5	Türlü yemeği	1	0,5
Hastane	2	1,0	Gemi	1	0,5	Sosyal kulüp	1	0,5
Hapishane	2	1,0	Yedi iklim	1	0,5	Kek kalıbı	1	0,5
Deniz	2	1,0	Makine	1	0,5	Çöpçatan sitesi	1	0,5
Anne kucağı	2	1,0	Zaman makinesi	1	0,5	Evlilik	1	0,5
Girdap	2	1,0	Rehberlik merkezi	1	0,5	Mum	1	0,5
Bilgisayar	2	1,0	Apartman	1	0,5	Eczane	1	0,5
Akarsu	1	0,5	Defter	1	0,5	Toplum	1	0,5
Kuyumcu	1	0,5	Cetvel	1	0,5	Alışveriş merkezi	1	0,5
Çerçeve	1	0,5	Klima	1	0,5	TOPLAM	199	100
Kasnak	1	0,5	Her yer	1	0,5			
Pastane	1	0,5	Maden	1	0,5			
Bayan çantası	1	0,5	Hazine	1	0,5			
İşletme	1	0,5	Geleceğe açılan kapı	1	0,5			
Canlı bir bünye	1	0,5	Ebeveyn	1	0,5			
Otomobil	1	0,5	Nehir	1	0,5			

Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde, 39 aday öğretmen tarafından oluşturulan toplam metafor sayısının 199 olduğu görülmektedir. Bu 199 metafor içerisinde aynı olan metaforlar gruplandırıldığında birbirinden farklı 113 metafor üretildiği görülmektedir. Bu metaforlardan en yüksek frekansa sahip olanların sırasıyla; ev (f=13), fabrika (f=9), bahçe (f=8), aile (f=7), hayat/yaşam (f=6), uzun bir yolculuk (f=6), tiyatro salonu (f=5), mozaik (f=5), yuva (f=5), gökyüzü (f=4), gökkuşağı (f=4), toprak (f=3), sosyal bir kurum (f=3), merdiven (f=3), beyaz renk (f=3), lunapark (f=3), bal peteği (f=2), orman (f=2), güneş (f=2), kuş (f=2), otobüs (f=2), bilgi/ilim yuvası (f=2), yarış pisti (f=2), laboratuvar (f=2), sanat atölyesi (f=2), hastane (f=2), hapishane (f=2), deniz (f=2), anne kucağı (f=2), girdap (f=2) ve bilgisayar (f=2) olduğu görülmektedir.

Aday öğretmenlerin okul kavramı hakkında oluşturdukları metaforlara ilişkin kavramsal kategoriler

Araştırmanın ikinci alt amacına uygun olarak aday öğretmenlerin okul kavramı hakkında oluşturdukları metaforlara ilişkin kavramsal kategoriler ile bu kategorilere ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 3'te verilmiştir.

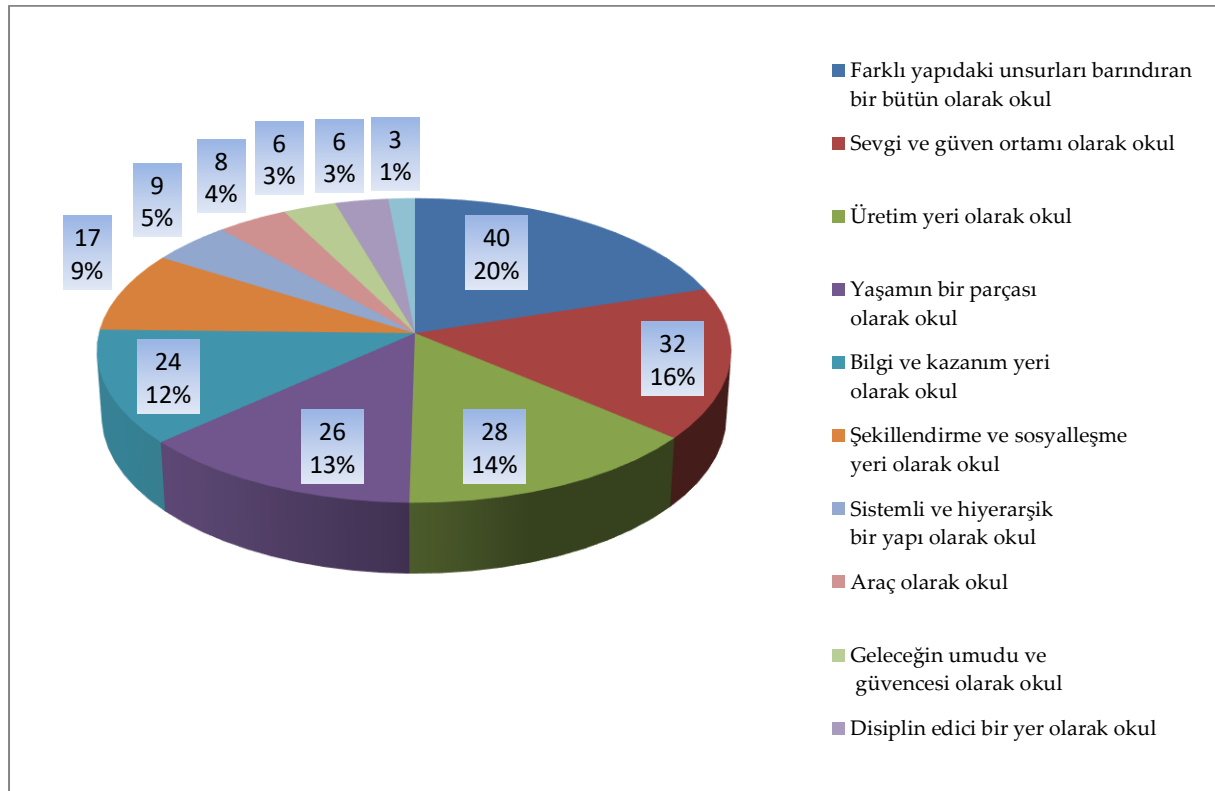
Tablo 3.

Aday Öğretmenlerin Okul Kavramı Hakkında Oluşturdukları Metaforlara İlişkin Kavramsal Kategoriler

Kategoriler (f=11)	f	%	Metaforlar (f=113)	f	%
Farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul	40	20	mozaik (5), gökyüzü (4), gökkuşağı (4), beyaz renk (3), orman (2), deniz (2), akarsu (1), kasnak (1), pastane (1), bayan çantası (1), dünya (1), tarak (1), gezegen (1), mevsim (1), geniş yelpaze (1), yedi iklim (1), sergi (1), lego (1), yemek (1), galaksi (1), renk kartelası (1), renkli kalemler (1), uçurtma şenliği (1), türlü yemeği (1), toplum (1), alışveriş merkezi (1)	26	23
Sevgi ve güven ortamı olarak okul	32	16	ev (13), aile (7), yuva (5), anne kucağı (2), güneş koruyucu (1), ebeveyn (1), dost (1), kalkan (1), vatan (1)	9	8
Üretim yeri olarak okul	28	14	fabrika (9), bahçe (8), toprak (3), bal peteği (2), laboratuvar (2), sanat atölyesi (2), mutfak (1), tarla (1)	8	7
Yaşamın bir parçası olarak okul	26	13	hayat/yaşam (6), uzun bir yolculuk (6), tiyatro salonu (5), girdap (2), canlı bir bünye (1), yelkovan (1), müebbet ceza (1), zaman makinesi (1), her yer (1), uyku (1), evlilik (1)	11	10
Bilgi ve kazanım yeri olarak okul	24	12	bilgisayar (2), bilgi/ilim yuvası (2), hastane (2), yağmur yüklü bulut (1), kalem (1), ataç (1), postane (1), panzehir (1), defter (1), papağan (1), klima (1), maden (1), projeksiyon (1), hazine (1), ağaç (1), lokanta (1), boş A4 kağıdı (1), sahne (1), kitap (1), google (1), eczane (1)	21	19
Şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul	17	9	sosyal bir kurum (3), lunapark (3), kuyumcu (1), demirci dükkanı (1), oyun parkı (1), kafe (1), cetvel (1), mimar (1), marangoz (1), rehberlik merkezi (1), sosyal kulüp (1), kek kalıbı (1), çöpçatan sitesi (1)	13	11
Sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul	9	5	merdiven (basamağı) (3), işletme (1), çarkın dişleri (1), inşaat (1), makine (1), apartman (1), saat (1)	7	6
Araç olarak okul	8	4	otobüs (2), yarış pisti (2), otomobil (1), gemi (1), araç (1), nehir (1)	6	5
Geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul	6	3	güneş (2), kuş(un) kanadı (2), geleceğe açılan kapı (1), mum (1)	4	4

Disiplin edici bir yer olarak okul	6	3	hapishane (2), kast sistemi (1), çerçeve (1), akvaryum (1), mecburi istikamet (1)	5	4
İş ve çalışma merkezi olarak okul	3	1	karınca yuvası (1), devlet dairesi (1), şirket (1)	3	3
TOPLAM	199	100	TOPLAM	113	100

Tablo 3 incelendiğinde, aday öğretmenlerin okul kavramı hakkında oluşturdukları metaforlara ilişkin 11 kavramsal kategorinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu kavramsal kategorilerin en yüksek frekansa sahip olanlardan başlamak üzere; farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul (f=40), sevgi ve güven ortamı olarak okul (f=32), üretim yeri olarak okul (f=28), yaşamın bir parçası olarak okul (f=26), bilgi ve kazanım yeri olarak okul (f=24), şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul (f=17), sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul (f=9), araç olarak okul (f=8), geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul (f=6), disiplin edici bir yer olarak okul (f=6) ve iş ve çalışma merkezi olarak okul (f=3) sıralandığı görülmektedir. Oluşturulan bu kategorilerin, yüzde ve frekanslarının da yer aldığı grafik aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Okul metaforlarına ilişkin oluşturulan kategoriler, frekanslar ve yüzdelere

Şekil 1 incelendiğinde, grafikte yer alan beş kategorinin (farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul, sevgi ve güven ortamı olarak okul, üretim yeri olarak okul, yaşamın bir parçası olarak okul ve bilgi ve kazanım yeri olarak okul) toplam frekansların % 75'ini yani dörtte üçünü oluşturduğu görülmektedir. Geriye

kalan 6 kategori (yaşamın bir parçası olarak okul, bilgi ve kazanım yeri olarak okul, şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul, sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul, araç olarak okul, geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul, disiplin edici bir yer olarak okul ve iş ve çalışma merkezi olarak okul) ise toplam frekansın % 25'ini yani dörtte birini oluşturmaktadır. Aşağıda, oluşturulan bu kategorilerde yer alan metaforlara ilişkin katılımcılardan elde edilen betimleyici ifadeler verilmiştir.

Farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 20'si yani 40 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Araştırma kapsamında aday öğretmenler tarafından oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 26'sı yani % 23'ü bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; mozaik, gökyüzü, gökkuşağı, beyaz renk, orman, deniz, akarsu, kasnak, pastane, bayan çantası, dünya, tarak, gezegen, mevsim, geniş yelpaze, yedi iklim, sergi, lego, yemek, galaksi, renk kartelası, renkli kalemler, uçurtma şenliği, türlü yemeği, toplum ve alışveriş merkezi (26 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir:

- Okul mozaik gibidir. Çünkü bütün renkleri ve desenleri barındırır. (Ö-15)
- Okul gökyüzü gibidir. Çünkü parlayan bir sürü yıldız vardır. (Ö-28)
- Okul gökkuşağı gibidir. Çünkü farklı renklerin, farklı kültürlerin, farklı yaşantıların bir arada olduğu ve ortak bir amaç için toplandığı bir yerdir. (Ö-8)
- Okul beyaz renk gibidir. Çünkü tüm renklerin birleşimi gibidir. (Ö-11)
- Okul orman gibidir. Çünkü orman çok farklı cinste ağaçları ve canlıları barındırdığı gibi okul da çok farklı nitelikte kişileri ve fikirleri kendi bünyesinde barındırır. (Ö-3)

Sevgi ve güven ortamı olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 16'sı yani 32 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 9 tanesi yani % 8'i bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; ev, aile, yuva, anne kucağı, güneş koruyucu, ebeveyn, dost, kalkan ve vatan (9 adet) olduğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan metaforlardan bazılarına ilişkin ifadeler şunlardır:

- Okul ev gibidir. Çünkü öğrenci nasıl ki bazı şeyleri evde anne ve babasından öğrenirse aynen öğretmen de anne-baba gibidir. (Ö-26)
- Okul evimiz gibidir. Çünkü ömrümüzün önemli bir bölümü burada geçer. (Ö-23)
- Okul aile gibidir. Çünkü her türlü hüznü ve mutluluk burada paylaşılır. (Ö-26)

• Okul yuva gibidir. Çünkü yönetici, öğretmen ve idarecilerin ebeveyn, öğrencilerin de evin çocuğu gibi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. (Ö-11)

• Okul anne kucağı gibidir. Çünkü merhamet ve şefkat doludur. (Ö-24)

Üretim yeri olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 14'ü yani 28 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan 8'i yani % 7'si bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; fabrika, bahçe, toprak, bal peteği, laboratuvar, sanat atölyesi, mutfak ve tarla (8 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir:

• Okul fabrika gibidir. Çünkü içerisine giren ürünler işlenmiş bir şekilde çıkar. (Ö-6)

• Okul bahçe gibidir. Çünkü bahçede nasıl yeni fidanlar yetiştiriliyorsa okulda da yeni nesiller yetiştirilir. (Ö-37).

• Okul toprak gibidir. Çünkü öğrencileri birer tohum, okulu ise toprağa benzer buluyorum. Çünkü tohumların tomurcuklanıp yeşerdiği yer toprak iken, öğrencilerin yeşerdiği yer okuldur. (Ö-1).

Yaşamın bir parçası olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 13'ü yani 26 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Araştırma kapsamında aday öğretmenler tarafından oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 11'i yani % 10'u bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; hayat/yaşam, uzun bir yolculuk, tiyatro salonu, girdap, canlı bir bünye, yelkovan, müebbet ceza, zaman makinesi, her yer, uyku ve evlilik (11 adet) olduğu görülmektedir. Bu kategoride yer alan metaforlardan bazılarına ilişkin ifadeler şunlardır:

• Okul hayat gibidir. Çünkü insanların hayat tecrübelerini kazanabilecekleri, hayatın küçük bir örneğidir. (Ö-30)

• Okul uzun bir yolculuk gibidir. Çünkü hayatın üçte birinde zorunlu, geri kalanında ise isteğe bağlı devam eder. (Ö-26)

• Okul tiyatro salonu gibidir. Çünkü hayat oyununun sergilendiği yerdir. (Ö-38)

• Okul girdap gibidir. Çünkü içine girdiğin zaman çıkması zordur. (Ö-24)

Bilgi ve kazanım yeri olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 12'si yani 24 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 21 tanesi yani % 19'u bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; bilgisayar, bilgi/ilim yuvası, hastane, yağmur yüklü bulut, kalem, ataç, postane, panzehir, defter, papağan, klima, maden, projeksiyon, hazine, ağaç, lokanta, boş A4 kağıdı, sahne, kitap, google ve

eczane (21 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir:

- Okul bilgisayar gibidir. Çünkü işletim sistemi geliştirilmiş, RAM'ı yükseltilmiş, bilgilerin depo edildiği; onun sana, senin ona baktığı siyah bir ekrandır. (Ö-4)
- Okul bilgi yuvası gibidir. Çünkü öğrenmek, bilmek isteyenin önüne her türlü bilgiyi sunar. (Ö-23)
- Okul kitap gibidir. Çünkü iyi okunduğunda öğretmenin de öğrencinin de öğreneceği birçok bilgi sunar. (Ö-16).
- Okul google gibidir. Çünkü içerisinde hayat dair tüm bilgiler bulunur. Ne ararsan onda bulursun. (Ö-24)

Şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 9'u yani 17 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan 13'ü yani % 11'i bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; sosyal bir kurum, lunapark, kuyumcu, demirci dükkanı, oyun parkı, kafe, cetvel, mimar, marangoz, rehberlik merkezi, sosyal kulüp, kek kalıbı ve çöpçatan sitesi (13 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir:

- Okul sosyal bir kurum gibidir. Çünkü yeni insanlarla tanışılır, etkileşim içinde bulunulur. (Ö-17)
- Okul lunapark gibidir. Çünkü çocuklar okulda da hem eğlenir hem de öğrenir. (Ö-36)
- Okul kuyumcu gibidir. Çünkü aslında her öğrenci özünde altındır. Ama kuyumcuda geçirdikleri işlemler sayesinde kimi bilezik, kimi kolye, kimi küpe olabilir. Öğrencilerimiz de okulda gördükleri işlemler sonrasında kimi doktor, kimi öğretmen, kimi de mühendis olur. (Ö-1)
- Okul kafe gibidir. Çünkü sosyal arkadaşlarımızı burada buluruz. En iyi arkadaşlarımızı burada ediniriz. (Ö-19).

Sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 5'i yani 9 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 7 tanesi yani % 6'sı bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; merdiven (basamağı), işletme, çarkın dişleri, inşaat, makine, apartman ve saat (7 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir:

• Okul merdiven basamağı gibidir. Çünkü basamaklar hedeflerimize ulaşmamız için gerekli olan adımlardır. Okul öncesi eğitimden ömrümüzün sonuna kadar basamakları tırmanırız. (Ö-11)

• Okul çarkın dişleri gibidir. Çünkü birbiri ardına süregelen bir sistemin dişlileridir. (Ö-4)

• Okul inşaat gibidir. Çünkü zemini nasıl hazırlarsan inşaatın sağlamlığı, dayanaklılığı ona göre sağlam olur. (Ö-7)

Araç olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 4'ü yani 8 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan 6'sı yani % 5'i bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; otobüs, yarış pisti, otomobil, gemi, araç ve nehir (6 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadeler yer verilmiştir:

• Okul otobüs gibidir. Çünkü varmak istediğimiz durağa daha kısa zamanda ve enerji dolu bir şekilde ulaşabilmek için, otobüs içinde tahammül sınırlarımızı zorlayacak binbir türlü insanla muhatap olmak zorunda kalsak da amaç uğruna araçtaki engellere sabretmeyi öğretmektedir. (Ö-5)

• Okul gemi gibidir. Çünkü öğrencileri varmak istedikleri limana yani hedefe götürür. (Ö-30)

• Okul araç gibidir. Çünkü insanları hedeflerine ulaştırır, onların hayallerini gerçekleştirir. (Ö-12)

Geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 3'ü yani 6 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 4 tanesi yani % 4'ü bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; güneş, kuş(un) kanadı, geleceğe açılan kapı ve mum (4 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadeler yer verilmiştir:

• Okul güneş gibidir. Çünkü geleceğimizi aydınlatır. (Ö-35)

• Okul kuş gibidir. Çünkü yetiştirdiği kişilere özgürlüğe uçmanın kapısını aralar. (Ö-29)

• Okul geleceğe açılan kapı gibidir. Çünkü okul öğrencilerin geleceğe hazırlanmasında onları hep bir adım öne götüren, onları geliştiren, yol gösteren bir yerdir. (Ö-21)

Disiplin edici bir yer olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 3'ü yani 6 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan 5 tanesi yani % 4'ü bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; hapishane, kast sistemi, çerçeve,

akvaryum ve mecburi istikamet (5 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadeler yer verilmiştir:

- Okul hapisane gibidir. Çünkü bazı öğrencileri çok sıkar. (Ö-22)
- Okul akvaryum gibidir. Çünkü akvaryumdaki balıklar kendini arkadaşlarına bakarak özgür hissedebilir fakat bu özgürlük onların denizi görmedikleri içindir. Okul ortamı da akvaryum gibi cam bir fanustur ve öğrencileri dar kalıplara hapsederek yaratıcılık, özgürlük, üretkenlik gibi doğuştan gelen yetilerini sınırlamakta hatta köreltmektedir. Akvaryum ortamı şeffaf ve dışarıdan müdahaleye çok açıktır. Ancak doğal ortam olan deniz öyle değildir. Öğretmenlere düşen görev ise, akvaryum içindeki balıkların denize atıldıklarında daha büyük balıklara yem olmayacakları şekilde hazırlamaktır. (Ö-3)

İş ve çalışma merkezi olarak okul: Aday öğretmenler tarafından oluşturulan toplam metaforların % 1'i yani 3 tanesi bu kategoride yer almaktadır. Aynı zamanda oluşturulan birbirinden farklı 113 metafordan ise 3 tanesi yani % 3'ü bu kategoride yer almaktadır. Oluşturulan bu metaforların sırasıyla; karınca yuvası, devlet dairesi ve şirket (3 adet) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kategoride yer alan metaforlara ilişkin bazı ifadeler yer verilmiştir:

- Okul karınca yuvası gibidir. Çünkü sürekli bir çalışma ve hareket vardır. (Ö-14)
- Okul devlet dairesi gibidir. Çünkü işini iyi yapanlarla kötü yapanlar arasındaki ayrımın sonuçlarını en net gördüğümüz yerdir. (Ö-11)
- Okul şirket gibidir. Çünkü onun da çalışanları ve müşterileri vardır. (Ö-12)

Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin metaforlarının daha önce bir okulda öğretmenlik yapma ya da yapmama durumuna göre dağılımı

Araştırmanın üçüncü alt amacına uygun olarak aday öğretmenlerin okul kavramı hakkında oluşturdukları metaforların daha önce bir okulda görev yapma ya da yapmama durumuna göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

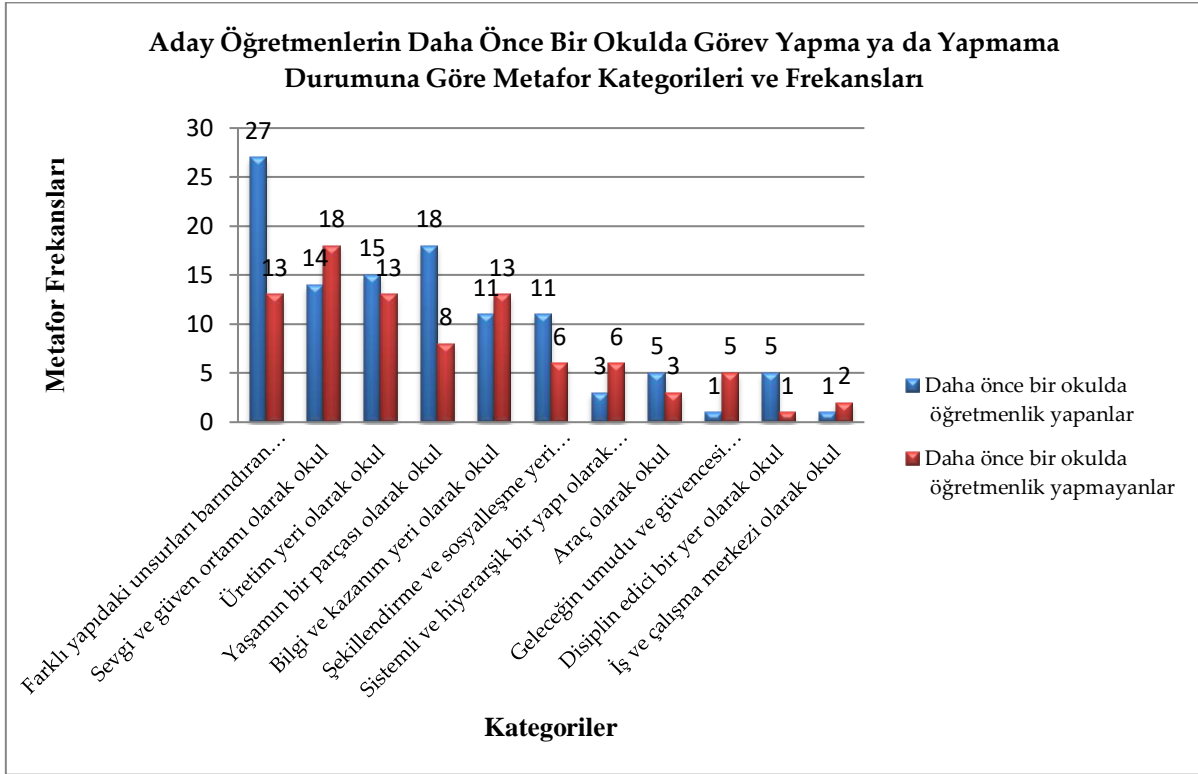
Kategorilerin Daha Önce Bir Okulda Öğretmenlik Yapma Ya Da Yapmamaya Göre Frekans ve Yüzdeleri

<i>Kategoriler</i>	<i>Daha önce bir okulda öğretmenlik yapanlar</i>		<i>Daha önce bir okulda öğretmenlik yapmayanlar</i>	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul	27	14	13	6
Sevgi ve güven ortamı olarak okul	14	7	18	9
Üretim yeri olarak okul	15	7,5	13	6,5
Yaşamın bir parçası olarak okul	18	9	8	4

Bilgi ve kazanım yeri olarak okul	11	5,5	13	6,5
Şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul	11	6	6	3
Sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul	3	2	6	3
Araç olarak okul	5	2,5	3	1,5
Geleceğin umudu ve güvencesi olarak okulu	1	0,5	5	2,5
Disiplin edici bir yer olarak okul	5	2,5	1	0,5
İş ve çalışma merkezi olarak okul	1	0,5	2	0,5
TOPLAM	111	57	88	43

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmanın genelinde oluşturulan metaforların % 57'sinin (111 adet) daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenler tarafından ve % 43'ünün de (88 adet) daha önce herhangi bir okulda görev yapmayan aday öğretmenler tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Oluşturulan metaforların % 20'si yani 40 tanesi "farklı yapıdaki unsurları barındıran bir yapı olarak okul" kategorisinde yer almaktadır. Bu kategorideki metaforların 27'si (% 14) daha önce bir okulda görev yapmış aday öğretmenler tarafından oluşturulurken, 13'ü (% 6) ise daha önce herhangi bir okulda görev yapmamış aday öğretmenler tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan metaforların % 16'sı yani 32 tanesi ise "sevgi ve güven ortamı olarak okul" kategorisinde yer almaktadır. Bu kategorideki metaforların daha çok (% 9-18 tane) daha önce bir okulda görev yapmayan aday öğretmenler tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Daha önce bir okulda görev yapan aday öğretmenlerin oluşturdukları metafor sayısı ise 14 (% 7) tanedir. "Üretim yeri olarak okul" kategorisindeki yer alan metaforlar aday öğretmenlerin daha önce bir okulda görev yapma ya da yapmama durumlarına göre incelendiğinde sayı ve yüzde olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir. "Yaşamın bir parçası olarak okul" kategorisindeki metaforların ise 18 tanesi (% 9) daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenler tarafından oluşturulurken, 8 tanesi (% 4) daha önce herhangi bir okulda öğretmenlik yapmamış aday öğretmenler tarafından oluşturulmuştur. Öte yandan "bilgi ve kazanım yeri olarak okul" kategorisindeki metaforların 13 tanesi (% 6,5) daha önce bir okulda öğretmen olarak görev yapmayan aday öğretmenler tarafından oluşturulurken, 11 tanesinin de (% 5,5) daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenler tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Son olarak "şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul" kategorisindeki metaforların 11 tanesinin (% 5,5) daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenler tarafından ve 6 tanesinin de (% 3) daha önce herhangi bir okulda öğretmenlik yapmamış aday öğretmenler tarafından oluşturulduğu görülmektedir.

Oluşturulan metaforların öğretmenlerin daha önce bir okulda görev yapma ya da yapmama durumuna göre daha net bir biçimde karşılaştırılabilmesi için aşağıdaki çizgi grafiği oluşturulmuştur.

Şekil 2. Aday öğretmenlerin daha önce bir okulda görev yapma ya da yapmama durumuna göre metafor kategorileri ve frekansları

Şekil 2 öğretmenlerin oluşturduğu metaforların sayıları ve yüzdeleri bakımından incelendiğinde; daha önce bir okulda görev yapan aday öğretmenlerin “farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul (f=27), üretim yeri olarak okul (f=15), yaşamın bir parçası olarak okul (f=18), şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul (f=11), araç olarak okul (f=5) ve disiplin edici bir yer olarak okul (f=5)” kategorilerinde daha önce bir okulda öğretmenlik yapmayan aday öğretmenlere göre daha fazla metafor ürettikleri görülmektedir. Öte yandan daha önce bir okulda öğretmenlik yapmayan aday öğretmenler ise “sevgi ve güven ortamı olarak okul (f=18), bilgi ve kazanım yeri olarak okul (f=13), sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul (f=6), geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul (f=5) ve iş ve çalışma merkezi olarak okul (f=2)” kategorilerinde daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenlere göre daha fazla metafor ürettikleri görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın genel amacı, aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin sahip oldukları düşünceleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan 39 aday öğretmen okul kavramına ilişkin toplam 199 adet

metafor oluşturmuştur. Bu metaforlardan aynı olanlar gruplandırıldığında birbirinden farklı toplam 113 metaforun ortaya çıktığı görülmektedir. Bu metaforlardan en yüksek frekansa sahip olanların sırasıyla; ev, fabrika, bahçe, aile, hayat/yaşam, uzun bir yolculuk, tiyatro salonu, mozaik, yuva, gökyüzü ve gökkuşağı olduğu görülmektedir. Doğan (2014) tarafından eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada da öğrencilerin okulu en çok aile, yuva, hayat, hapisane, ev, fabrika, dünya ve toprağa benzettikleri görülmektedir. Bu açıdan mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar ile Doğan (2014) tarafından elde edilen sonuçların büyük oranda örtüştüğü görülmektedir. Öte yandan (Ateş) tarafından ilkokul ve ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğrenciler okulu en çok; ev, hapisane, yuva, bilgi yuvası, hayat ve aileye benzetmişlerdir. Nalçacı ve Bektaş (2012) tarafından öğretmen adayları olan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada ise öğrenciler okul kavramını en çok aile/ev/yuva metaforlarıyla ifade etmişlerdir. Elde edilen yüksek frekanslı diğer metaforlara bakıldığında ise bunların hayat, hapisane, fabrika, toplum, gelecek, güneş, beyin ve gökkuşağı olduğu görülmektedir. Doğan (2014), Ateş (2016) ile Nalçacı ve Bektaş (2012) tarafından öğrenciler üzerinde yapılan bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar genel anlamda mevcut araştırma sonuçlarıyla örtüşmesine rağmen bu araştırmalarda frekansı en yüksek metaforlardan birisinin de “hapisane” metaforu olması dikkat çekicidir. Özdemir ve Akkaya (2013) tarafından öğrenciler ve öğretmenler üzerinde yapılan araştırmanın öğretmenler açısından ortaya konan sonuçları incelendiğinde de, öğretmenlerin okul kavramına ilişkin en çok hapisane, aile/ev ve vahşi hayvan metaforlarını ürettikleri görülmektedir. Mevcut araştırmada aday öğretmenlerin görüşlerine göre ortaya çıkan sonuçların daha önce yapılan sonuçlarla genel olarak paralellik gösterdiği söylenebilir. Ancak daha önce yapılan araştırmaların sonuçlarında okul kavramına ilişkin “hapisane” gibi olumsuz bir metaforun çokça yer alması göz önüne alındığında aday öğretmenlerin okul kavramına yönelik görüşlerinin öğrencilere ve görevde olan öğretmenlere kıyasla daha iyimser olduğu söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, okul kavramına ilişkin elde edilen metaforların sırasıyla; farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul, sevgi ve güven ortamı olarak okul, üretim yeri olarak okul, yaşamın bir parçası olarak okul, bilgi ve kazanım yeri olarak okul, şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul, sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul, araç olarak okul, geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul, disiplin edici bir yer olarak okul ve iş ve çalışma merkezi olarak okul olmak üzere 11 kategoride altında toplandığı görülmektedir. Bu kategorilerden en yüksek frekansa sahip olan “farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul” kategorisidir. Okullarda gerçekleştirilen

eğitim sürecinde öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi, eğitimci olmayan diğer personel, veli ve okulun ilişkili olduğu diğer unsurlarda yer alan bireyler olmak üzere birçok paydaş yer almakta ve eğitim sürecine etkide bulunmaktadır. Bu açıdan okullarda çok farklı özelliklere sahip bireylerin olması ve bunların etkileşimde bulunması kaçınılmazdır. Memduhoğlu da (2011) okullarda bulunan bireylere ilişkin ırk, milliyet, etnik köken, cinsiyet, yaş, deneyim, çalışanların doğdukları ya da aidiyet duydukları bölge/şehir ve fiziksel özellikler gibi demografik farklılıkların; din ve felsefi inanç, siyasi görüş, eğitim düzeyi, ekonomik durum, dünyayı algılama biçimi, kültürel altyapı, yaşam tarzı, gelenek, örf, adet ve değer gibi sosyo-kültürel farklılıkların ve kişilik, fiziksel ve zihinsel yetenekler, bilgi ve beceri düzeyi, davranış stili, psikolojik, duygusal ve ruhsal yapı gibi bireysel özellikteki farklılıkların olabileceğini belirtmiştir. Bu açıdan aday öğretmenlik sürecinde okullarda gözlem yapma imkânı elde eden aday öğretmenlerin de okuldaki farklı özelliklerdeki unsurların farkına varmalarının asli öğretmenlik süreci için önemli olduğu söylenebilir. Öte yandan araştırma sonuçlarına göre aday öğretmenlerin ürettikleri metaforlar bakımından yüksek frekansa sahip olan diğer bir kategori de “sevgi ve güven ortamı olarak okul” adlı kategoridir. Ogurlu, Öpengin ve Hızlı (2015) tarafından üstün zekâlı öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada da “ev, yuva, aile vb.” metaforlar “huzur verici koruyucu bir ortam” adlı kategoride toplanmış ve en yüksek frekansa sahiptir. Diğer yandan Saban (2008) tarafından yapılan çalışmada da oluşturulan toplam metaforların % 40’ı “sevgi ve dayanışma ortamı olarak okul” kategorisinde yer almaktadır. Mevcut araştırmanın sonuçları ile bu çalışmaların sonuçlarının genel anlamda örtüştüğü söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre en yüksek 3. frekans sayısına sahip kategori ise “üretim yeri olarak okul” adlı kategoridir. Doğan (2014) tarafından yapılan çalışmada da bu kategorinin yüksek frekansa sahip kategorilerden biri olduğu görülmektedir. Bu açıdan mevcut araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt amacında oluşturulan kavramsal kategorilerin katılımcıların daha önce herhangi bir okulda öğretmenlik yapma veya yapmama durumuna göre nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmiştir. Araştırmanın genelinde oluşturulan metaforların % 57’sinin (111 adet) daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenler tarafından ve % 43’ünün de (88 adet) daha önce herhangi bir okulda görev yapmayan aday öğretmenler tarafından oluşturulduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara dayanılarak daha önce bir okulda görev yapan aday öğretmenlerin “farklı yapıdaki unsurları barındıran bir bütün olarak okul, üretim yeri olarak okul, yaşamın bir parçası olarak okul, şekillendirme ve sosyalleşme yeri olarak okul, araç olarak okul ve disiplin edici bir yer olarak okul” kategorilerinde daha önce bir okulda öğretmenlik yapmayan aday öğretmenlere göre

daha fazla metafor ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan daha önce bir okulda öğretmenlik yapmayanların “sevgi ve güven ortamı olarak okul, bilgi ve kazanım yeri olarak okul, sistemli ve hiyerarşik bir yapı olarak okul, geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul ve iş ve çalışma merkezi olarak okul” kategorilerinde daha önce bir okulda öğretmenlik yapan aday öğretmenlere göre daha fazla metafor ürettikleri belirlenmiştir. Daha önce herhangi bir okulda görev yapan öğretmenlerin okulu farklı yapıdaki unsurların bir bütünü olarak görmeleri, öğretmenlik mesleğinde yaşadıkları tecrübe ile ilişkili olabilir. Çünkü öğretmen olarak görev yapan bir birey, eğitim sürecinin bütün paydaşları ile iletişim ve etkileşim içerisinde olmak zorundadır. Öte yandan herhangi bir okulda görev yapmayan aday öğretmenlerin daha çok “sevgi ve güven ortamı olarak okul” kategorisinde metafor üretmeleri öğretmen adayları üzerinde yapılan Saban (2008), Nalçacı ve Bektaş (2012), Özdemir ve Akkaya (2013) ve Doğan (2014) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile örtüşmektedir. Çünkü bu araştırmalarda da aday öğretmenler çoğunlukla okulu sevgi ve güven ortamı olarak görmüşlerdir.

Öneriler

Aday öğretmenler okulu, farklı özelliklere sahip paydaşların bir araya gelerek oluşturdukları bir bütün olarak görmektedirler. Bu nedenle eğitim programlarını oluşturma, ders kitaplarını hazırlama, okul içi uygulamalar ve paydaşlarla ilişkiler gibi süreçlerde çok kültürlü eğitim ve farklılıkların yönetimi gibi konuların dikkate alınması gerekmektedir. Diğer yandan aday öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine girişte okula ilişkin genellikle olumlu algıları sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun sürdürülebilmesi için okullarda yöneticilerin liderliğinde pozitif iklim oluşturulması ve öğretmenlerin çeşitli yönlerden desteklenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Açıkalin A. & Özkan, M. (2015). *Okulu yönetmek*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Ateş, Ö. T. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 2(1), 78-93.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Başar, H. (2008). Sınıf yönetiminin ana değişkenleri. Ağaoğlu E. (Ed.), Sınıf yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Baştepe, İ. (2009). Etkili okulun eğitim-öğretim süreci ve ortamı boyutlarının nitelikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 76-83.

- Bishop, B. F. (2019). Gardens, prisons, and asylums: Metaphors for school (Doctoral dissertation), Kent State University of Education.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 669-699.
- Clarke, R. H. (1997, March). *Five metaphors for educators*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago.
- Demirtaş, H. & Çoban, D. (2014a). Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarına ilişkin metaforları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1279-1300.
- Demirtaş, H. & Çoban, D. (2014b). Üniversite öğrencilerinin, üniversite ve fakülte kavramlarına ilişkin metaforları (İnönü Üniversitesi örneği). *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 33(1), 113-143.
- Dewey, J. (2019). *Okul ve toplum*. (Çev: H.A. Başman). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Doğan, D. (2014). Öğretmen adaylarının perspektifinden okul kavramının metaforlarla analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 361-382.
- Döş, İ. (2013). *Etkili okul ve yönetimi*. Can, N. (Ed.), Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Goldstein, L. B. (2005). Becoming a teacher as a hero's journey; Using metaphor in preservice teacher education. *Teacher Education Quarterly*, 32(1), 7-24.
- Jensen, F. N. (2006). Metaphors as a bridge to understanding educational and social contexts. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 1-17.
- Karadağ, E., Cin, F. M., & Çiftçi, Ş. K. (2019). Cognitive structures of teachers in relation to 'Ideal School'. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 261-274.
- Kart, M. (2016). *Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Korkmaz, F. & Bağçeci, B. (2013). Lise öğrencilerinin "Üniversite" kavramına ilişkin metaforik algıların incelemesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 187-204.
- Lakoff G. & Johnson, M. (2003) *Metaphors we live by*. London: The university of Chicago press.

- Massengill Shaw, D. & Mahlios, M. (2011). Literacy metaphors of pre-service elementary teachers: Do they change after instruction? Which metaphors are stable? How do they connect to theories? *Journal of Education for Teaching*, 37(1), 77-92. Publisher's official version: <http://dx.doi.org/10.1080/02607476.2011.538274>.
- Memduhoğlu, H. (2011). Liselerde farklılıkların yönetimi: Bireysel tutumlar, örgütsel değerler ve yönetsel politikalar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-53.
- Nalçacı, A. & Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 239-258.
- Ogurlu, Ü., Öpengin, E., & Hızlı, E. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46, 67-83.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358.
- Özdemir, S. & Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kırgızistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 266-282.
- Özdemir, S. & Akkaya, E. (2013). Genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 295-322.
- Parın, K. (2017). Metaforlar: Hayat, anlam ve dil. *Söylem Filoloji Dergisi* 2(3), 149-151.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Schechter, C., Shaked, H., Ganon-Shilon, S. & Goldratt, M. (2018). Leadership metaphors: School principals' sense-making of a national reform. *Leadership and Policy in Schools*, 17(1), 1-26.
- Stockton, S. (2017). Math is alive: the metaphor of living school disciplines and some of the educational implications. Faculty of Education University of Manitoba.
- Şahin, C. (2013). *Bir eğitim örgütü olarak okulun yapısı ve işleyişi*. (Can, N. (Ed.), Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Toker-Gökçe, A. & Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: Meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 63-88.

Wehmeier, S. (1993). *Oxford Wordpower Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.

Yalçın, M. & Enginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zembat, R., Tunçeli, H. İ. & Akşin, E. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul yöneticisi kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor çalışması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 446-459.